

Metodický pokyn k laboratorní preparaci žárových hrobů z archeologického výzkum I/33 Jaroměř - obchvat - záchranný archeologický výzkum, k.ú. Svinišťany

Bc. Kristýna Šírová
konzervátor
Centrum terénní archeologie KARCH FF UHK

Doporučená literatura:

Svobodová, L. 2014: Konzervování a restaurování nestabilních keramických nálezů. Archeologické centrum Olomouc, Ročenka 2013, 260–275.

1) Před zahájením preparace

Před zahájením preparace je třeba důkladně zdokumentovat jeho aktuální stav. Tato dokumentace musí být provedena s měřítkem, pořízením sérií fotografií pro 3D model (obr. 1), kresebnou dokumentací se zakreslením všech důležitých detailů (rozložení uhlíků, kostí, keramiky, případně rozložení vrstev). Dále budou zaznamenány poznámky o rozložení viditelných artefaktů, jejich stavu, celkovém stavu objektu atd. (obr. 2).

2) Preparace

Objekt se připravuje po vrstvách, mezi každou se pořizuje minimálně fotografická dokumentace k vytvoření 3D a poznámky o vrstvách a jejich proměnlivosti v rámci objektu. Tedy používáme stejný proces dokumentace jako před zahájením preparace hrobu.

Průběh preparace bude průběžně konzultován zvláště s ohledem a používání konsolidačních substancí a strategii odběru vzorků.

Keramické nálezy jsou obvykle velmi špatném stavu, nekvalitně pálené, a proto je při preparaci hrobu potřeba postupovat maximálně opatrně za použití špachtliček různých tvarů a materiálů (dřevo, plast, kov), skalpelu, štětců apod. Jednotlivé úrovně hrobové výplně je nutné před jejich preparací prozkoumat detektorem kovů – tzv. dohledávačkou, aby se včas odhalila možná přítomnost kovových artefaktů.

Pokud je výplň příliš vyschlá, a tedy ztvrdlá je možné použít malé množství destilované vody, parový skalpel nebo ústní sprchu. Je ale potřeba dávat pozor na dosud skryté keramické nálezy ve výplni, které se mohou také nasáknout. Ty se pak před další preparací musí nechat pořádně vyschnout, jinak se zcela zničí, rozmělní.

Před vyjmutím jednotlivých keramických částí z bloku se hodnotí jejich stav, a zda je možné fragmenty vyjmout bez problémů a bez konsolidace, aniž by se při manipulaci nerozdrtily a bylo možno s nimi dále pracovat. Je ovšem potřeba mít na paměti, že konsolidací se ztratí možnost provést většinu přírodovědných a chemických analýz, proto se k ní přistupuje jen v případě, že je to nutné.

Konsolidace se provádí pouze na dobře vyčištěný povrch keramického nálezu, v poměru lepidlo x voda 1:10–1:5, podle stavu dochování nálezu. Používají se vodou ředitelná polyvinylacetátová lepidla (Herkules, Dispercoll). Roztok nesmí na povrchu ulpívat, musí být schopen se zcela vsáknout bez toho, aby zanechával lesklé stopy na povrchu nálezu. V případě, že je povrch špatně vyčištěný a napustí se roztokem, zbytky usazenin se následně velice špatně odstraňují a většinou se to neobejde bez poškození nálezu. Po řádném zaschnutí (druhý den a déle) je nález možno opatrně vyjmout a očistit druhou stranu, a pokud je to také potřeba, zkonsolidovat.

Ve většině případů je potřeba nálezy čistit opatrně pouze na sucho, případně jen malým množstvím vody, které je ale aplikováno výhradně na usazeninu pomocí kapky vody, samonamáčecího štětce nebo parového skalpelu. Běžné čištění vodou by nález nenávratně poničilo. Fragment se po nasáknutí vodou začne rozpouštět a rozpadat. Navíc je potřeba dávat pozor i na povrch střepu, kde se mohou nacházet už tak hodně poničené zbytky výzdoby nebo povrchová úprava, která se při použití vody ihned stírá.

Jednotlivé seskupení střepů je vhodné před vyjmutím zdokumentovat, jednotlivé fragmenty a části si pro sebe očíslovat a po vyndání je seskupovat zase k sobě, aby se neztratila informace o jejich poloze mezi sebou a usnadnilo se tak sestavování částí nádob.

Další kumulace nálezů (nádobek, kamenů, kovů) se taktéž před rozebráním označují čísla (př. označení kámen 1, nádoba 1 atd.), která se zanesou do výkresu nebo fotografie (obr. 3, obr. 4). Jedná se o informativní sdělení, které pomáhá zpětně rekonstruovat podobu hrobu při budoucím zkoumání.

Při rekonstrukci nádob a vyplňování ztrát může být problematické použití sádry. Sestavené nádoby jsou velmi křehké. Nekvalitní keramika a slepené části do sebe mohou vtáhnout vlhkost z aplikované sádry a následně se rozpadnout. Místo sádry je v tomto případě

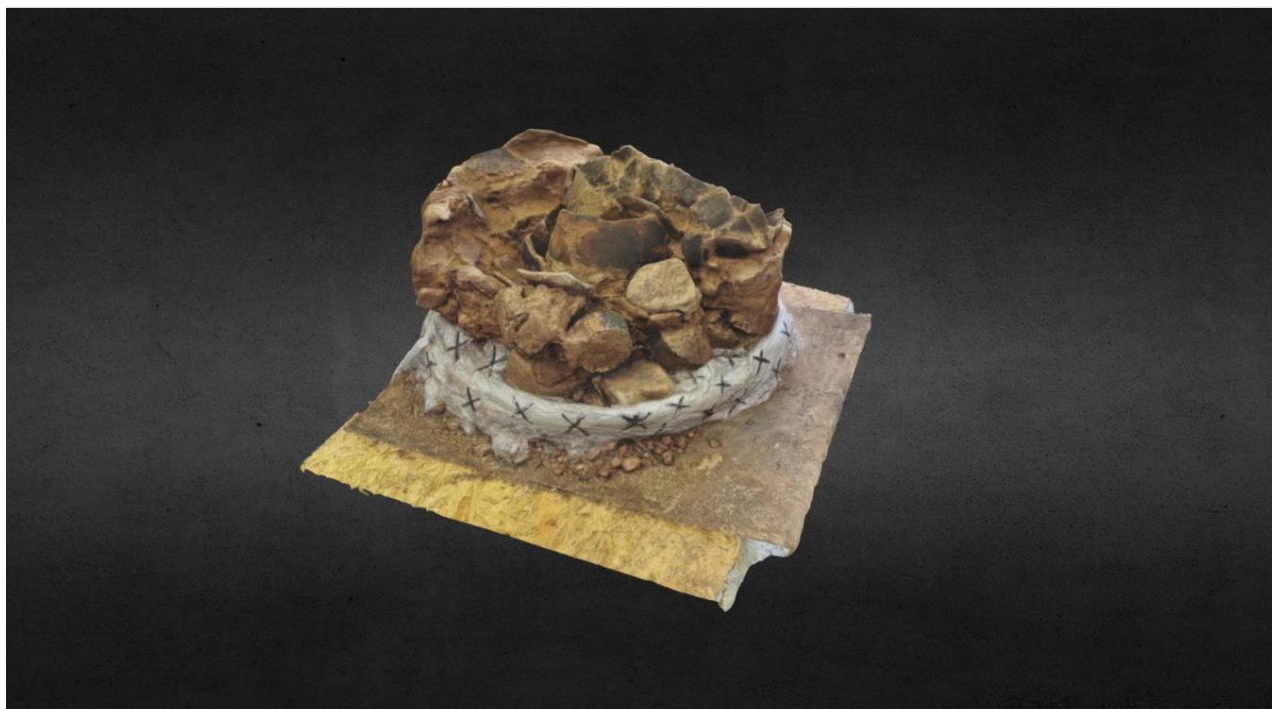
vhodnější použití varaformu (výztuž používaná primárně při modelaci masek). Je lehčí, nezatěžuje nádobu a práce s ním je jednoduchá a rychlá (viz *Svobodová 2013*, 275) (obr. 5).

Vškerý postup se průběžně fotograficky dokumentuje (př. stav nádobky před vyjmutím z objektu před čištěním, stav během čištění a po vyčištění, po případné konsolidaci) včetně finálních zrestaurovaných a zakonzervovaných artefaktů společně s měřítkem (obr. 6).

3) Konzervační zpráva

K celému procesu preparace a dokumentace jednotlivých hrobů bude sepsána konzervační zpráva, která bude zejména obsahovat popis procesu preparace, popis zvolených dokumentačních metod, popis jednotlivých preparovaných vrstev (přirozených jsou-li rozpoznatelné; mechanických), kompletní fotografickou, kresebnou a textovou dokumentaci, seznam nálezů a jejich případné ošetření, seznam odebraných vzorků, seznam fotografií, seznam kreseb a další potřebné informace.

Obrazová příloha:

Obr. 1: Příklad 3D modelu v programu Sketchfab, autor Štěpán Kravciv.

1-36 černě leštěný okřín, spodní část zdrsňená. Nádoba zvrchu silně poškozena.
nádobka 5 silně přepálená, v terénu poškozeny okraje.
Zvrchu byla očištěna a daná část zkonsolidována
1:10 lepidlo Dispercol D2 : destilovaná voda.

Obr. 2: Příklad evidence stavu objektu a jeho součástí.

Obr. 3

Obr. 4

Obr. 5: Příklad použití varaformu.

Obr. 6: Dokumentace průběhu práce.